

Friedman's wereld

Adam Smith, Karl Marx, John Maynard Keynes en Milton Friedman. Wie hoort er in dit rijtje niet thuis? Het juiste antwoord is volgens mij: Karl Marx. Onze wereld is gevormd naar de ideeën van Smith, Keynes en Friedman. Het gedachtegoed van Marx is grotendeels op de mestvaalt der geschiedenis beland. In de necrologieën die vorige week werden gepubliceerd, werd Friedman vooral neergezet als iemand die het Keynesiaanse gedachtegoed ontcrachtte. Zijn voorspelling in de jaren vijftig, dat een expansief monetair beleid uiteindelijk zou leiden tot een combinatie van hoge werkloosheid en hoge inflatie, zette de bijl aan de wortel van de simplistische Keynesiaanse modellen van de jaren vijftig en zestig. Toen de wereld in de jaren zeventig met het verschijnsel stagflatie (een term die door Paul Samuelson werd bedacht) werd geconfronteerd, bracht dat een revival van het monetaristische denken onder leiding van Friedman te weeg. Het begrip 'natural rate of unemployment' – een van de ankers van het hedendaagse monetair beleid – is rechtstreeks terug te voeren op het werk van Friedman. Voor dit werk werd hem in 1976 de Nobelprijs toegekend.

Nu, dertig jaar later, valt nauwelijks nog te begrijpen dat deze toekenning indertijd zeer omstreden was. De Zweedse econoom Gunnar Myrdal – die de Nobelprijs in 1974 ontving samen met Friedrich Hayek – vond zelfs dat de Nobelprijs voor de economie maar moest worden afgeschaft omdat deze prijs aan zulke reactionairen als Friedman en Hayek was uitgereikt. Tot dan toe waren het alleen Keynesianen die de Nobelprijs in ontvangst hadden mogen nemen. Het echte monetarisme, zoals dat door Friedman werd gepropageerd, is inmiddels achterhaald. Niemand denkt meer dat monetair beleid op de automatische piloot gevoerd kan worden: gewoon doelen stellen voor het geldaanbod en je daar aan houden. De wereld is complexer geworden en monetair autoriteiten hebben het geldaanbod niet meer aan een touwtje.

Naar mijn mening ligt de belangrijkste en blijvende bijdrage van Friedman daarom niet zozeer op het gebied van het monetarisme maar vooral in het vrijemarktdenken. Friedman was in de jaren na de Tweede Wereldoorlog – samen met Friedrich Hayek – de belangrijkste verdediger van het vrijemarktdenken. Zoals Friedman het ooit zelf – in een van zijn vele krachtige 'one-liners' omschreef: "de vrije markt is het enige mechanisme dat ooit is ontdekt voor democratische besluitvorming". Friedman was in veel opzichten de

ideoloog van het vrijemarktdenken. Lange tijd tegen de verdrukking in. Zo verdedigde bijvoorbeeld iemand als Jan Tinbergen tot in de jaren zeventig – en vele Nederlandse economen met hem – dat de markteconomieën in het vrije westen en de centraal geleide volkshuishoudens in de communistische landen uiteindelijk zouden convergeren. Dertig jaar later kunnen we constateren dat Friedman het uiteindelijk bij het rechte eind heeft gehad.

Friedman is ook de bedenker van de negatieve inkomstenbelasting, waarvan de moderne variant – de 'earned-income tax credit' – een belangrijk middel is geweest van armoedebestrijding in de VS in de jaren negentig. Ook in ons land raken steeds meer mensen overtuigd van de mogelijkheden van een negatieve inkomstenbelasting. Ook het idee van onderwijs 'vouchers', waarbij kinderen uit arme gezinnen een rugzakje met geld krijgen om naar een dure privé school te gaan, komt van de hand van Milton Friedman. Naast zijn invloed op de economische theorie en zijn verdediging van het vrijemarktdenken, heeft Friedman een zeer belangrijke invloed gehad op de manier waarop de economische wetenschap wordt bedreven. Hij legde de basis voor de Chicago-school die later een voorbeeld werd voor vrijwel alle belangrijke economische faculteiten in de wereld. Gary Becker – een student van Friedman – zei over hem: "Hij verstevigde en versterkte de reputatie van de Chicago-school ... Zijn benadering en interesses gingen de faculteit steeds meer beheersen. Deze omvatten een diepe verbondenheid met de waarheid, waardering voor markten en vrij ondernemerschap, vrije en open discussies, en een enorme drang om de heidene te overtuigen. Maar het belangrijkste was zijn verbondenheid met de economische analyse als een krachtig instrument om het economische en sociale leven te interpreteren." (Shils, 1991).

Friedman stond bekend om zijn aforismen. De uitdrukking 'there is no such thing as a free lunch' wordt algemeen aan hem toegeschreven. In uitspraken als 'Inflatie is de enige vorm van belasting die opgelegd kan worden zonder wetgeving', of 'Achter de meeste argumenten tegen de vrije markt ligt een gebrek aan geloof in vrijheid', wordt een volledig wereldbeeld samengevat. Friedman is niet meer in dit leven, maar wij leven in Friedman's wereld.

Referenties:

Shils, E. (1991) *Remembering the University of Chicago: Teachers, Scientists and Scholars*, University of Chicago Press, Chicago.